

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ แขนงงานเกษตร เรื่องการปลูกลำไย โดยมุ่งเน้นเนื้อหาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และเพื่อศึกษาผลของการเรียนการสอนจากแผนการสอนที่ได้พัฒนาขึ้น

ประชากรที่ใช้ในการทดลองเพื่อพัฒนาและศึกษาผลของการใช้แผนการสอนเรื่อง การปลูกลำไย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2543 โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เลือกโดยเจาะจง ดังนี้

1. กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงแผนการสอน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านป่าเหว สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 36 คน

2. กลุ่มตัวอย่างเพื่อการวิเคราะห์และปรับปรุงแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนวัดลุ่มช้าง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 15 คน

3. กลุ่มตัวอย่างเพื่อนำแผนการสอนไปทดลองใช้สอนจริง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดลุ่มช้าง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จำนวน 11 คน

วิธีดำเนินการวิจัย คือ

1. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pretest)
2. ดำเนินการสอนตามแผนการสอนที่สร้างขึ้น

3. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน (Posttest)

4. ทดสอบทักษะปฏิบัติงานการปลูกกล้วย

5. นักเรียนตอบแบบสอบถามความคิดเห็น

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์การกระจาย เสนอข้อมูลในลักษณะของตารางประกอบการบรรยาย

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนาแผนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ แขนงงานเกษตร เรื่องการปลูกกล้วย โดยมุ่งเน้นเนื้อหาจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ได้แผนการสอนจำนวน 15 แผน แผนละ 6 คาบ รวมจำนวนคาบเวลาทั้งสิ้น 90 คาบ

2. ผลของการเรียนการสอนจากแผนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การปลูกกล้วย มีดังนี้

2.1 ด้านประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน คะแนนทดสอบก่อนเรียนเฉลี่ยได้ 17.64 เมื่อทำการทดสอบหลังเรียน นักเรียนทำคะแนนเฉลี่ยได้สูงขึ้นเป็น 39.91 และมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายหลังเรียนเท่ากับ 10.67 สรุปได้ว่า ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอน อยู่ในเกณฑ์ดี

2.2 ด้านทักษะปฏิบัติงาน นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของการทำงาน เรื่องการปลูกกล้วย ในแต่ละด้านคือ ด้านกระบวนการทำงาน ได้ 1.80 ด้านผลงาน ได้ 1.87 ด้านคุณลักษณะการทำงาน ได้ 1.97 ทั้งนี้อยู่ในระดับการประเมิน คือ ผ่านทุกด้าน

2.3 ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของแผนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การปลูกกล้วย

2.3.1 ด้านเนื้อหาของแผนการสอน นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่า เนื้อหาที่เรียน น่าสนใจและมีประโยชน์ ไม่ยากเกินไป สามารถเข้าใจและจดจำเนื้อหาในการเรียนได้ดี

2.3.2 ด้านการจัดกิจกรรมและสื่อการเรียนการสอน นักเรียนส่วนใหญ่ชอบเรียน เรื่องการปลูกกล้วยมาก อุปกรณ์และสื่อการสอนน่าสนใจ ทำให้สามารถเข้าใจในเนื้อหาได้

ง่ายขึ้น การเรียนรู้นอกสถานที่และการเรียนรู้จากวิทยากรจำนวนหลายๆ คน ทำให้นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน รู้สึกตื่นเต้น บทเรียนน่าสนใจ สามารถเข้าใจบทเรียนได้ดีขึ้น

2.3.3 ด้านผลที่ได้รับจากการเรียน นักเรียนส่วนใหญ่มีความสุขและพึงพอใจในการเรียนเรื่องการปลูกลำไย สามารถนำความรู้ที่ได้เรียนไปใช้ในการประกอบอาชีพได้ การเรียนเรื่องการปลูกลำไยทำให้นักเรียนเกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น ในระหว่างที่เรียนนักเรียนได้ตั้งใจเรียนและมีความกระตือรือร้นที่อยากจะเรียน

นอกจากนี้นักเรียนมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม สรุปได้ดังนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนที่นักเรียนชอบมากที่สุดคือ การศึกษานอกสถานที่และการที่ได้เรียนรู้จากวิทยากรภายในท้องถิ่นของตนเอง ส่วนเรื่องที่ไม่ชอบไม่มี และได้เสนอแนะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าควรนำนักเรียนออกไปศึกษานอกสถานที่ ที่อยู่ภายนอกชุมชนของนักเรียนหรือศึกษาจากชุมชนอื่นที่อยู่ห่างไกลออกไป

อภิปรายผล

จากการพัฒนาแผนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน และได้ทดลองใช้กับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนวัดลุ่มช้าง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น ประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนอยู่ในเกณฑ์ดี ทักษะปฏิบัติงานการปลูกลำไยของนักเรียนผ่านเกณฑ์การประเมิน และนักเรียนมีความคิดเห็นในทางที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เนื่องมาจากองค์ประกอบดังต่อไปนี้

1. การพัฒนาแผนการสอนกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการปลูกลำไย ได้มีการวางแผนในการสร้างเป็นขั้นตอน เริ่มตั้งแต่ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรในระดับประถมศึกษา ของกลุ่มงานและพื้นฐานอาชีพ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในงานที่เตรียมไปสู่อาชีพ งานงานเกษตร เรื่องการปลูกพืช เพื่อศึกษาวิเคราะห์ วัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อนำมาเป็นกรอบแนวปฏิบัติ ในการวางแผนการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของผู้เรียน โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูล

พื้นฐานของท้องถิ่น ในด้านสภาพปัจจุบัน สภาพเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นในเรื่อง การประกอบอาชีพ เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ซึ่งตรงตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ว่าการเรียนการสอนให้ยึดหยุ่นตามเหตุการณ์ และสภาพท้องถิ่น โดยให้ท้องถิ่นพัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่นตามความเหมาะสม

แผนการสอนที่ได้จัดทำขึ้น จึงมีความสอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน จากการศึกษาสภาพแวดล้อมในท้องถิ่นของอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน พบว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมในด้านการทำสวนลำไย และพบว่า ลำไยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 58) ที่ได้เสนอส่วนที่หลักสูตรระดับท้องถิ่นควรสนองตอบต่อสภาพ และความต้องการของท้องถิ่นว่า หลักสูตรระดับท้องถิ่นที่ดี โรงเรียนควรจัดทำและพัฒนาขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สภาพสังคม ตามที่ปรากฏจริงในท้องถิ่น และให้มีเนื้อหาครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่จำเป็น 5 ประการ คือ สภาพชีวิต สภาพปัญหา การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญ ช่วยให้นักเรียนรู้จักสภาพแวดล้อมในท้องถิ่น และส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการแก่นักเรียนและหม่คณะ

2. แผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การปลูกลำไยที่สร้างขึ้นมีลักษณะเป็นแผนการสอนที่สามารถนำไปดำเนินการสอนได้ทันที โดยได้กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนไว้อย่างเป็นระบบ ประกอบด้วย สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล เป็นแผนการสอนที่มุ่งเน้นกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ เนื้อหาการเรียนการสอน มีความสอดคล้องกับสภาพชีวิตจริงของผู้เรียนเป็นเรื่องใกล้ตัวของนักเรียน ความรู้ที่ได้รับมีความเหมาะสมกับระดับความรู้ ประสบการณ์ ระดับชั้นวัยและเป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับที่ หัทยา เจียมศักดิ์ (2539) พบว่า การเรียนเรื่องของท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของนักเรียน ซึ่งนักเรียนมีความรู้ ความสนใจ เป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เมื่อนำมาจัดเป็นเนื้อหาที่เหมาะสมกับวัยและง่ายต่อความเข้าใจ ทำให้ผู้เรียน

สนใจและทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และยังทำให้นักเรียนมีค่านิยมที่ดี รู้จักแก้ปัญหาของท้องถิ่นอย่างจริงจัง ทำให้สามารถพัฒนาชีวิตของตนเองและท้องถิ่น ทั้งยังอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอันมีค่าให้อยู่คงทนตลอดไป ตลอดจนมีลักษณะของการบูรณาการเกิดการเชื่อมโยง สอดคล้องและสัมพันธ์กับกลุ่มประสบการณ์อื่น ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่รวดเร็วยิ่งขึ้น ตามที่ สุมิตร คุณานุกร (2520, หน้า 41-42) และ วิชัย ราษฎร์ศิริ (2524, หน้า 10) กล่าวไว้ว่าช่วยทำให้นักเรียนเกิดความรู้ที่เอื้อต่อการนำไปใช้ในชีวิตจริง สามารถเข้าใจสภาพสังคมและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและองค์การ อินทร์มพรรษ์ (2527, หน้า 86) สนับสนุนว่า การวางแผนการสอนที่ดีเหมาะสมช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการปลูกกล้วย ได้มุ่งเน้นกิจกรรมให้นักเรียนได้มีโอกาสเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้ โดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างจริงจัง ซึ่งเป็นจุดเน้นของการเรียนการสอนในปัจจุบัน ดังที่ มานพ ตันติสงค์ชัย (2540, หน้า 54) ได้กล่าวไว้ว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยจัดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองความสนใจ ความต้องการ ความรัก ตลอดจนพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของตัวนักเรียนได้อย่างเหมาะสมและสมบูรณ์ครบถ้วน

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ทำให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นที่จะเรียน ประกอบกับการจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ฝึกทักษะการทำงานเป็นกลุ่มและรายบุคคล ซึ่งช่วยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง เกิดความชำนาญ มีความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ นิพล รัตนพันธ์ (2539, หน้า 35-37) ที่กล่าวไว้ว่าการนำเอาสิ่งใกล้ตัวมาสอนจะทำให้นักเรียนมีความรู้สึกร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างใกล้ชิดคิดเป็นการเพิ่มความรูสึกและการกระทำ ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กำหนดไว้ได้

มุ่งเน้น ให้นักเรียนได้แสวงหาความรู้โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ตามที่ กิติยวดี บุญเชื้อ (2540, หน้า 16) ได้กล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่หลากหลาย บทเรียนสนุก กิจกรรมการเรียนที่แปลกใหม่ จูงใจให้ติดตามและเร้าใจ ให้อยากค้นคว้าหาความรู้ รู้จักคิดและพัฒนาความคิดจากความรู้ที่ได้รับ ขยายวงกว้างไปสู่ความรู้ใหม่ เกิดความอยากรู้อยากเห็นอยากทดลอง เกิดความตื่นเต้นและความภาคภูมิใจในข้อค้นพบใหม่ ๆ รักการเรียน มีระบบในการเรียน และเห็นประโยชน์ของการเรียน ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แต่ภายในห้องเรียน แต่อาจสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งความเป็นไปในชีวิตและปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละท้องถิ่น ผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดทัศนคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้เรียนรู้สึกมีความสุขและความพึงพอใจในเนื้อหาที่ได้เรียน ก่อให้เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ผู้เรียนสามารถพัฒนาความรู้ของตนเองตามศักยภาพ ครูเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ นักเรียนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งในด้านการออกไปศึกษาจากแหล่งภูมิปัญญาภายในท้องถิ่นหรือจากการศึกษาโดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาสู่กระบวนการเรียนการสอนภายในห้องเรียน ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อที่เป็นของจริงและได้ปฏิบัติจริง โดยมีสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536, หน้า 60) ที่กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนออกไปเรียนรู้ชีวิตจริงในท้องถิ่น เพื่อให้มีประสบการณ์ตรง ได้พบเห็น ได้สัมผัส ได้ลงมือกระทำจริง และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

4. สื่อการเรียนการสอนในแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การปลูกกล้วย ผู้วิจัยได้จัดทำสื่อการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อนำมาใช้ประกอบ กิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับเรื่องที่จะสอนเหมาะสมกับความรู้ ประสบการณ์ ระดับชั้น วัย และสอดคล้องตามสภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่น เลือกลสื่อการเรียนการสอนที่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่น สามารถจัดหาได้ง่าย รวมทั้งวิทยากร ซึ่งเป็นผู้รู้หรือภูมิปัญญาของท้องถิ่น นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ใช้วิธีทัศนเพื่อนำมาใช้เป็นสื่อประกอบการสอนในบางแผนการสอน ในกรณีที่สื่อหรือวัสดุของจริงไม่ปรากฏอยู่ในท้องถิ่น หรือไม่

สามารถจัดหาได้ภายในระยะเวลาที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ซ่อดอกกล้วย ผลของกล้วย หรือวิธีการเก็บเกี่ยวผลกล้วย วิธีการซื้อขายกล้วย เป็นต้น ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวอาจจะไม่เกิดขึ้นในช่วงที่กำลังดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้ไม่สามารถนำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอนได้ ผู้วิจัยจึงได้นำวิดีโอที่นำมาใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจในบทเรียนได้ดียิ่งขึ้น ในลักษณะของการนำเอาเทคโนโลยีมาผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่น การใช้สื่อการสอนดังกล่าวจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและตั้งใจเรียน ช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

5. การประเมินผล ในแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่องการปลูกกล้วย มีการประเมินผลทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัยและทักษะพิสัย โดยใช้แบบทดสอบวัดความรู้ เรื่องการปลูกกล้วย กำหนดการประเมินผลคือ การประเมินผลโดยการทดสอบก่อนเรียน และการประเมินผลโดยการทดสอบหลังเรียน รวมทั้งได้มีการประเมินผลในด้านการปฏิบัติงานจากแบบประเมินผลทักษะปฏิบัติงานการปลูกกล้วย ซึ่งประเมินจากสภาพความเป็นจริง ได้ครอบคลุมพฤติกรรมทั้ง 3 ด้านดังที่กล่าวมาโดยคำนึงถึงจุดประสงค์ที่ต้องการจะปลูกฝังในตัวนักเรียนตลอดจนพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนที่จะสามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังที่ วิธนา วโรตมะวิชญ (2535, หน้า 68) กล่าวว่าไว้ว่า การเลือกเครื่องมือวัดให้ตรงตามจุดประสงค์ ถ้าเป็นจุดประสงค์ทางด้านความรู้ ความคิด ให้ใช้แบบทดสอบแบบปรนัยหรืออัตนัย ก็ให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายของการวัดพฤติกรรมนั้น ถ้าเป็นจุดประสงค์ทางด้านปฏิบัติให้ประเมินโดยการสังเกต ให้ดูทั้งผลงานและวิธีการ ควรใช้วิธีการให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ถ้าเป็นจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมทางด้านความรู้สึก เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบได้แก่ การให้เขียนรายงาน การสัมภาษณ์ การสังเกต สังคมมิติ แบบสอบถามต่าง ๆ เป็นต้น

อนึ่ง ในระหว่างที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ได้สังเกตและสัมภาษณ์ ผู้รู้หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นวิทยากรที่ให้ความรู้แก่นักเรียน ในเรื่องการปลูกกล้วย พบว่าวิทยากรมีความรู้สึกภาคภูมิใจและมีความเต็มใจที่จะถ่ายทอดความรู้ ภูมิปัญญาของตนเองให้กับนักเรียน รวมทั้งยินดีที่จะอำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ และให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ได้จัดทำขึ้น แสดงให้เห็นว่า ชุมชนมีพร้อมที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนิน

กิจกรรมการเรียนการสอนดังกล่าว จากผลที่ปรากฏขึ้น ก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาในระดับโรงเรียน เป็นการส่งเสริม สนับสนุนให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาท มีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทางในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องและเหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น โดยใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เป็นการระดมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มากมายในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของโรงเรียน

นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านของความเชื่อมั่นต่อศักยภาพของการจัดการศึกษาที่โรงเรียนกระทำอยู่ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างชุมชนกับโรงเรียน การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทำให้ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องภายในชุมชนเกิดความเข้าใจ รับทราบในแนวปฏิบัติและนโยบายของการจัดการศึกษาที่โรงเรียนได้จัดทำขึ้น ส่งผลให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือในการดำเนินงานในการจัดการศึกษาจากชุมชนได้เป็นอย่างดี ทำให้ชุมชนรู้สึกว่าได้เป็นส่วนหนึ่งของโรงเรียนและโรงเรียนได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน การร่วมมือในการจัดการศึกษาของชุมชนจะทำให้เกิดพลังขับเคลื่อนเพื่อให้หลักสูตรที่พึงประสงค์นำไปสู่การปฏิบัติและบรรลุตามเจตนารมณ์ได้อย่างแท้จริงต่อไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 การพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ต้องมีการร่วมมือกันระหว่าง ครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน ตลอดจนนักวิชาการภายในท้องถิ่น การใช้ทรัพยากรท้องถิ่น เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ชีวิต เศรษฐกิจ อาชีพ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่นอย่างลึกซึ้ง เพื่อจะนำประสบการณ์นั้นมาพัฒนาความเป็นอยู่ในชีวิตอาชีพ และสังคมให้ดีขึ้น

1.2 ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการนำแผนการสอนไปใช้ให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ควรมีการปรับใช้แผนการสอน ให้มีความยืดหยุ่นตามสภาพการณ์และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามเหตุการณ์ที่อาจเกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น วิทยากรไม่สามารถมาร่วมกิจกรรมการเรียนการสอนได้หรือเกิดฝนตกหนักไม่สามารถนำนักเรียนออกไปศึกษานอก

สถานที่ตามที่ได้มีนัดหมายไว้กับวิทยากรได้ ดังนั้นครูผู้สอนจะต้องสามารถปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเรียนการสอนได้ทันที่ซึ่งสามารถนำกิจกรรมการเรียนการสอนจากแผนการสอนในเรื่องอื่นๆ มาสอนทดแทนได้

1.3 การจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้น ในเนื้อหาสาระบางอย่างจำเป็นต้องอาศัยการถ่ายทอดความรู้ โดยนำเอาเทคโนโลยีผสมผสานกับความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้ชีวิตทัศน์ รูปภาพ หรือเสียงเพลงต่างๆ เป็นต้น เพื่อช่วยให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้ด้วยผลดี

1.4 การจัดกิจกรรมการเรียน โดยเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้นั้น ควรประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย การปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียนควรยึดหลักการโดยการทำงานแบบกลุ่ม การจัดกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง ในบางขั้นตอนควรจะต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะการทำงานเป็นรายบุคคล ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการฝึกฝนทักษะในการทำงานและความชำนาญมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแผนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเน้นภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับชั้นอื่นๆ

2.2 ควรทำการวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเนื้อหาวิชาของกลุ่มประสบการณ์อื่นๆ ต่อไป